

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo, kuriuo tarpvyriausybiniais valstybių narių energetikos susitarimams su trečiosiomis šalimis nustatomas keitimosi informacija mechanizmas

(COM(2011) 540 galutinis – 2011/0238 (COD))

(2012/C 68/12)

Pranešėjas **Jonathan PEEL**

2011 m. rugsėjo 27 d. Europos Sąjungos Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 194 straipsnio 2 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo, kuriuo tarpvyriausybiniais valstybių narių energetikos susitarimams su trečiosiomis šalimis nustatomas keitimosi informacija mechanizmas

COM(2011) 540 galutinis – 2011/0238 (COD).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. gruodžio 20 d. priėmė savo nuomonę.

477-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. sausio 18–19 d. (sausio 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 177 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 10 susilaikius.

1. Rekomendacijos ir išvados

1.1 Energija neatsiejama nuo mūsų gyvenimo lygio ir gyvenimo kokybės⁽¹⁾. EESRK palankiai vertina Komisijos paskelbtą siūlomą sprendimą, kuriuo tarpvyriausybiniais valstybių narių energetikos susitarimams su trečiosiomis šalimis nustatomas keitimosi informacija mechanizmas. Mes jį vertiname kaip tinkamą žingsnį norint veiksmingai įgyvendinti bendrą ES energetikos išorės politiką, laikantis ir Lisabonos sutarties (SESV⁽²⁾ 194 straipsnio), ir ES strategijos „Energetika 2020“⁽³⁾ nuostatų, taip pat 2011 m. vasario 4 d. vykusio Europos Vadovų Tarybos susitikimo išvadų dėl energetikos. Siūloma veiksminga privalomo keitimosi informacija sistema, pagal kurią Komisija aktyviai dalyvaus valstybių narių derybose su šalimis partnerėmis dėl tarpvyriausybinių energetikos susitarimų, jau seniai turėjo būti sukurta.

1.2 Todėl Komitetas palankiai vertina ir tai, kad siūlomame sprendime numatytas reikalavimas keistis informacija apie visus jau sudarytus dvišalius energetikos susitarimus; Komisijos skaičiavimais, valstybės narės su trečiosiomis šalimis gali būti sudariusios apie 30 tarpvyriausybinių susitarimų dėl naftos, apie 60 – dėl dujų ir šiek tiek mažiau dėl elektros energijos.

1.2.1 Komitetą stebina tai, kad tokio keitimosi informacija mechanizmo dar nėra nei tarp Komisijos ir valstybių narių, nei tarp pačių valstybių narių, nepaisant to, kad būtų galima

užtikrinti visišką konfidencialumą. Norėtume pažymėti, kad šiuo metu nei Komisija, nei atskiros valstybės narės neturi susidariusios bendro vaizdo apie kurį nors konkretų prekybos partnerį, o pagrindiniai partneriai neabejotinai turi! Labai svarbu, kad Europa laikytųsi bendros pozicijos mėgindama artimoje ateityje užsitikrinti pakankamą, stabilų ir patikimą energijos tiekimą ir toliau kurtų veiksmingą bendrąją energijos rinką. Preliminariais duomenimis, daugiausia dėl didesnės konkurencijos su kylančios ekonomikos šalimis pasaulinis energijos poreikis, kuriam tenkinti reikalingi išteklių yra riboti, per 20 metų gali išaugti maždaug 40 proc. ir dar daugiau, jei bus imtasi dar nenumatytų priemonių klimato kaitos poveikiui švelninti.

1.3 Komitetas taip pat palankiai vertina tai, kad pasiūlymo 5 straipsnyje numatyta, jog derybų dėl susitarimų etape Komisija oficialiai tvirtins, ar susitarimų projektai nepažeidžia vidaus rinkos taisyklių, tačiau pritaria tam su sąlyga, kad toks patvirtinimas bus suteiktas laiku ir per tam numatytą laiką. Kaip Komitetas jau yra pabrėžęs savo nuomonėje dėl visapusiškos Europos tarptautinės investicijų politikos kūrimo⁽⁴⁾, kurioje aptariama daugelis čia keliamų klausimų, itin svarbu užtikrinti teisinį tikrumą investuotojams.

1.3.1 Tačiau Komitetas sunerimęs dėl siūlymo, kad, jei Komisija per keturis mėnesius nesuteiks patvirtinimo, tai reikš pritarimą. Suprantame, kad būtų nepraktiška ir nelengva Komisijai kiekvienu atveju duoti oficialų sutikimą, nes tai reikštų papildomas procedūras, tačiau kai konkrečiu atveju bus prašoma

⁽¹⁾ Giles Chichester, EP narys, buvęs EP komiteto pirmininkas, 2011 m. spalio mėn.

⁽²⁾ Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo.

⁽³⁾ COM(2010) 639 galutinis.

⁽⁴⁾ OL C 318, 2011 10 29, p. 150–154.

atlikti atitikties vertinimą, o taip pat aiškumo sumetimais, ragintume, kai tik įmanoma, pateikti kad ir neoficialų pritarimą arba, jei nustatoma, kad gali kilti problemų ir todėl reikia pasigilinti į klausimą, kuo anksčiau apie tai išpėti.

1.4 Energetikos susitarimai turi būti sudaromi vadovaujantis ir strateginiais, ir komerciniais sumetimais. Turėdamas mintyje, kad būtina vadovautis ir proporcingumo, ir skaidrumo principais, Komitetas visgi apgailestauja, kad pasiūlymas netaikomas darbiniais komercinės veiklos vykdytojų tarpusavio susitarimams, ypač atsižvelgiant į aiškinamajame rašte (1 skyrius) pabrėžtą nuogaštavimą, kad tam tikri tiekėjai gali įgyti monopoliją arba beveik monopoliją, o tai prieštarautų ES teisei. Todėl bent jau raginame Komisiją imtis aktyvių priemonių, kad ji galėtų netrukdomai gauti visą teisę susipažinti su tomis komercinių susitarimų dalimis, kurios, manoma, gali turėti ES regulavimo padarinių, ypač kai tokie susitarimai sudaromi kaip tarpvyriausybinių susitarimų priedai. Mus ypač neramina pavojai, kurie gali kilti, kai dėl strateginių partnerystės subjektai, kurių interesai prieštarauja ES interesams, gali primesti veiklos būdus, kurie gali pasirodyti esą žalingi.

1.4.1 Be to, norėtume pabrėžti, kad ES vartotojai nepajus aiškaus skirtumo tarp tarpvyriausybinių ir privačių išorės susitarimų dėl energijos, nes ir vieni, ir kiti turi įtakos kainoms, tiekėjų įvairovei, energijos rūšių įvairovei ir kitiems aktualiems aspektams.

1.4.2 Komitetas ragina tais atvejais, kai tiekėjų iš trečiųjų šalių strateginiai ir komerciniai interesai skirsis nuo ES interesų – o tokių atvejų neišvengiamai bus, – veikti sąžiningai, bet ryžtingai. Abejojame, ar bus paprasta įgyvendinti Komisijos siekį užtikrinti, kad tokie tiekėjai labiau laikytųsi ES vidaus rinkos taisyklių. Nepaisant to, Komitetas mano, kad, kai tik įmanoma, derybos turėtų būti vykdomos partnerystės, nuoširdumo ir abipusio pasitikėjimo dvasia.

1.5 Tačiau Komitetas itin apgailestauja, kad nebuvo atliktas išsamus poveikio vertinimas, nes jį atlikus būtų buvę galima tikėtis geriau ir tiksliau nuspėti ir suprasti tikėtiną valstybių narių reakciją. Žinoma, energetika – tai sritis, kurioje Komisija ir valstybės narės dalijasi kompetenciją ir kurią daug kas glaudžiai sieja su valstybės suverenumu. Požiūris į visa tai yra nevienareikšmiškas: vieni tikėtis papildomos paramos, kiti baiminsis neteisėto įsikišimo, ypač pavojaus netekti derybinių įgaliojimų ir savarankiškumo, nes naujasis mechanizmas gali būti suvokiamas kaip paslėptas mėginimas ES perimti kompetenciją energetikos politikos srityje. Šioje srityje Komisija neturi tiek galių, kiek turi investicijų srityje, kurioje siūlomos panašios priemonės dvišalių investicijų sutarčių (kurių sudaroma daug daugiau) atveju, tačiau ir čia atsargumas visiems naudingas.

1.5.1 Komisija privalo parodyti, kad žino tokių valstybių narių, kurios gali jausti grėsmę, abejones, ir visus pakeitimus įvesti atsargiai, kad sustiprėtų suvokimas, jog dėl siūlomos keitimosi informacija sistemos valstybių narių derybinė pozicija trečiųjų šalių atžvilgiu tik sustiprės. Šiuo klausimu bus labai svarbu visapusiškai bendradarbiauti su valstybių narių regulavimo institucijomis. Sveikintina tai, kad siekiama padėti valstybėms narėms derybose, tačiau labai svarbu, kad jau pirmus kartus, kai Komisijai aktyviai dalyvaus derybose, būtų aiškiai matyti, kad jos dalyvavimas veiksmingas, nes tai padėtų išsklaidyti abejones, kurių neišvengiamai kils.

1.5.2 Komitetas prašo išsamiau paaiškinti, kaip bus praktiškai vykdomas 7 straipsnis dėl konfidencialumo, nes visos pagrindinės verslo sutarties dalys (įskaitant kainas ir sąlygas) turi būti laikomos konfidencialia informacija, nes tai yra komercinė paslaptis. Tai bus svarbiausias dalykas, lemsiantis, ar sprendimas sulauks pritarimo. Nesant visiškai nusistovėjusios bendros ES energetikos politikos, valstybės narės ir Komisija privalo toliau stengtis kurti abipusį pasitikėjimą, kuriuo turi būti grindžiami visų suinteresuotų šalių tarpusavio santykiai, o šis pasiūlymas gali būti naudingas tik kaip išeities taškas.

1.6 Abejojame, kad pasiūlymas neturės poveikio biudžetui, kaip jame teigiama. Atsižvelgdami į tai, kad Europos energetikos politika lemia vis didesnius poreikius, manome, kad numatomos dažnos stebėsenos ir patariamiosios veiklos nebus galima vykdyti be papildomų išteklių.

1.7 Komitetas norėtų paraginti pirmąjį tarpinį vertinimą atlikti po dvejų, o ne ketverių metų, nes tada jau bus sukaupta pakankamai patirties ir duomenų, kad būtų galima įvertinti šio mechanizmo veiksmingumą.

1.8 Galvodamas apie platesnę šio pasiūlymo reikšmę, kuri daugiausia slypi lydimajame ir daug platesniame dokumente – komunikate, Komitetas palankiai vertina Komisijos keliamą pagrindinį tikslą – sustiprinti bendros ES energetikos politikos išorės aspektą. Akivaizdu, kad energijos vartojimo efektyvumas, tiekimo saugumas ir stabilumas tarpusavyje susiję, tačiau apgailestaujame, kad ne visiškai aiški jų sąsaja su trimis labiau nusistovėjusiais tikslais – konkurencinga, tvaria ir saugia energetika, jau vien dėl to, kad konkurencinga energetika ne visada suderinama su tvaria energetika.

1.8.1 Komitetas taip pat apgailestauja, kad nors pasiūlymas daugiausia skirtas techniniams klausimams ir procedūroms apibrėžti, jame nereglamentuojami kiti glaudžiai su tuo susiję aspektai (o komunikate nagrinėjami tik šiek tiek), įskaitant diplomatinis ir socialinius–ekonominius santykius su energiją tiekiančiomis ir energijos tranzito šalimis.

1.8.2 Be to, nėra aiškiai pasakyta, kad šis pasiūlymas visiškai susietas ir abipusiškai suderintas su platesniais prekybiniais energetikos aspektais. Žinoma, prekybos derybos jau ne vieną dešimtmetį priklauso ES kompetencijai; energetikai tenka svarbus vaidmuo derybose, kurios netrukus bus baigtos, dėl ES pirmo ir naujoviško glaudaus bendradarbiavimo ir visapusiško laisvosios prekybos susitarimo (GBV LPS) su Ukraina – šalimi, kuri yra svarbiausia į ES tiekiamos energijos tranzito šalis. Aktyviai svarstoma galimybė derybas dėl GBV LPS pradėti ir su kitomis ES kaimyninėmis šalimis – ir Rytų partnerystės, ir Europos ir Viduržemio jūros regiono valstybėmis, – ir šiose derybose energetikai turėtų tekti svarbus vaidmuo.

1.8.3 Komitetas ypač ragina Komisiją ypatingą dėmesį derybose dėl siūlomo naujo ES ir Rusijos susitarimo pagrindinių visapusiškų energetikos aspektų skirti išskirtinei trijų Baltijos šalių padėčiai – jų energetikos tinklai suderinti su Rusijos, o ne su ES sistema.

1.9 Galiausiai, Komitetas itin apgailestauja, kad nei pasiūlyme, nei komunikate nėra numatytas pilietinės visuomenės dalyvavimo užtikrinimo mechanizmas. Tai turėtų būti ištaisyta. Kuriami arba netrukus bus pradėti kurti oficialūs neseniai sudarytų ES laisvosios prekybos susitarimų, visų pirma su Pietų Korėja, vykdymo stebėsenos mechanizmai, o Rytų partnerystei stebėti įkurtas ir aktyviai veikia ir pilietinės visuomenės forumas.

1.9.1 Tačiau nuoširdžiai džiaugiamės, kad Komitetas galiausiai buvo įtrauktas į Rytų partnerystės teminės platformos energetikos srityje darbą, ypač atsizvelgiant į tai, kad kitose trijose platformose jau nusistovėjusi praktika į susitikimus kviešti pilietinę visuomenę.

2. Pagrindinės aplinkybės

2.1 2011 m. vasario 4 d. Europos Vadovų Taryba sutarė, kad Europos Sąjunga ir valstybės narės privalo geriau koordinuoti savo išorės veiklą energetikos srityje, ir paprašė valstybių narių nuo 2012 m. sausio 1 d. pradėti informuoti Komisiją apie visus jų sudarytus ir naujai sudaromus dvišalius energetikos susitarimus su trečiosiomis šalimis.

2.2 Rugsėjo mėn. Europos Komisija paskelbė du dokumentus dėl ES energetikos išorės politikos formavimo: pasiūlymą dėl sprendimo, kuriuo tarpvyriausybiniams valstybių narių energetikos susitarimams su trečiosiomis šalimis nustatomas keitimosi informacija mechanizmas⁽⁵⁾ ir komunikatą „ES energetikos politika. Bendradarbiavimas su užsienio partneriais“⁽⁶⁾.

2.3 Komiteto nuomonės prašoma tik dėl įstatymo galią turinčio dokumento, kuriuo nustatomas 2011 m. vasario mėn. susitikusios Europos Vadovų Tarybos susitikimo išvadų įgyvendinimo mechanizmas. Komunikate aprėpiama daug

platesnė sritis ir tik nedidelė jo dalis skirta pasiūlyme dėl sprendimo reglamentuojamam klausimui. Apgailestaujame dėl tokio ribotumo, nes komunikate nagrinėjami daugelis daug svarbių aspektų, kuriuos norėtume pakomentuoti, pavyzdžiui, dėl atsinaujinančiosios energijos, energijos vartojimo efektyvumo ir kitų aktualių klausimų – nuo tvaraus vystymosi iki ES santykių su Rusija, Kinija, kitomis sparčiai augančios ekonomikos šalimis ir apskritai besivystančiomis šalimis.

2.3.1 Komisijai aiškiai nurodo, kad, priėmus komunikatą, bus parengta nemažai pasiūlymų, o šis pasiūlymas dėl sprendimo yra pirmas ir kartu vienas svarbesnių.

2.4 Visame pasaulyje auga energijos poreikis, o ES suvartojama vis daugiau iš trečiųjų šalių įvežamo iškastinio kuro. Kaip teigiama komunikate, ES importuoja 60 proc. viso joje sunaudojamo dujų kiekio ir apie 80 proc. naftos ir kartu priversta konkuruoti su kitose šalyse, visų pirma kylančios ekonomikos šalyse, augančia paklausa. Per kitus 20 metų energijos poreikis pasaulyje gali išaugti 40 proc., o dėl nenumatytų kovos su klimato kaita priemonių padėtis gali dar labiau pablogėti. Daugelis valstybių narių gali rinktis tik iš riboto skaičiaus energijos išteklių tiekėjų, todėl nėra apsaugotos nuo tiekimo sutrikimų ir kainų, ypač dujų ir naftos, svyravimų. Todėl iš tikrųjų skubu padėti daug tvirtesnį pagrindą ES energetikos išorės politikai. Labai svarbu, kad Europa laikytųsi bendros pozicijos mėgindama artimoje ateityje užsitikrinti pakankamą, stabilų ir patikimą energijos tiekimą ir toliau kurtų veiksmingą bendrąją energijos rinką.

2.5 Kol kas turime mažai veiksmingų priemonių šiam tikslui pasiekti. Numatoma, kad glaudaus bendradarbiavimo ir visapusiškame laisvosios prekybos susitarime, kuris netrukus bus sudarytas tarp ES ir Ukrainos, energetikai bus skirta daugiausia vietos. Kita vertus, ES energetikos santykius su devyniomis šalimis partnerėmis iš Rytų ir Pietryčių Europos⁽⁷⁾ reguliuoja Energijos bendrija. Norint ilgalaikės tarptautinės strategijos reikia daug geresnių ir nuoseklesnių institucinių nuostatų. ES strategijoje „Energetika 2020“ ES energetikos išorės politikos stiprinimas teisingai įvardytas vienu svarbiausių prioritetų, kurį ir siekiama įgyvendinti siūlomame sprendime.

2.6 Siūlomame sprendime nustatytas reikalavimas, kad valstybės narės Europos Komisiją informuotų apie savo ketinimus sudaryti tarpvyriausybinius energetikos susitarimus su trečiosiomis šalimis. Komisija nori, kad tokie susitarimai atitiktų vidaus rinkos taisykles, todėl siūlo taikyti „atitikties kontrolės mechanizmą“ (5 str.). Vienas iš didesnių tokio mechanizmo pliusų būtų tai, kad investuotojams padidėtų teisinis tikrumas⁽⁸⁾. Komisija pabrėžia, kad naujasis mechanizmas – tai

⁽⁵⁾ COM(2011) 540 galutinis.

⁽⁶⁾ COM(2011) 539 galutinis.

⁽⁷⁾ Albanija, Bosnija ir Hercegovina, Kroatija, Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija, Moldova, Juodkalnija, Serbija, Ukraina ir Kosovas.

⁽⁸⁾ Žinoma, tai turi būti suderinama ir su Lisabonos sutartimi ES suteiktais naujais įgaliojimais vykdyti investicijas ir formuoti visapusišką investicijų politiką, žr. Komiteto nuomonę, OL C 318, 2011 10 29, p. 150–154.

koordinavimo priemonė, skirta padėti valstybėms narėms ir sustiprinti jų derybines galias sudaryti tokius susitarimus, o ne jas perimti arba sumažinti. 7 straipsnyje pabrėžiama, kad numatomos nuostatos dėl informacijos konfidencialumo – itin opaus klausimo.

2.7 Tačiau Komitetas apgailestauja, kad sprendimas netaikomas komercinės veiklos vykdytojų tarpusavio susitarimams, nors pati Komisija aiškiai išpėja, kad tam tikri tiekėjai gali įgyti monopoliją arba beveik monopoliją, o tai prieštarautų ES teisei⁽⁹⁾. Todėl norėtume bent paraginti Komisiją imtis aktyvių priemonių, kad ji galėtų netrukdomai gauti visą teisę susipažinti su tomis komercinių susitarimų dalimis, kurios, manoma, gali turėti ES reguliavimo padarinių, ypač kai tokie susitarimai sudaromi kaip tarpvyriausybinių susitarimų priedai.

3. EESRK: visiškas pritarimas tvirtai, tiekimo saugumu paremtai Europos energetikos išorės politikai

3.1 2011 m. kovo mėn. Komitetas nedviprasmiškai paragino sparčiai ir vis labiau stiprinti bendrą ES išorės politiką energetikos srityje⁽¹⁰⁾. Reaguodamas į tuo metu Tarybai pirmininkavusios Vengrijos prašymą, jis primygtinai ragino imtis konkrečių priemonių siekiant labiau derinti vidaus ir išorės politiką ir įgyvendinti ją kompleksiskai ir nuosekliai. Be to, Komitetas paragino padėti naują institucinį pagrindą energetikos klausimui, taip pat siūlė laikytis strateginės daugiašalės politikos krypties ir veiksmingai įgyvendinti lengvatines energetikos partnerystes su ES kaimyninėmis šalimis.

3.2 Dar 2009 m. Komitetas ragino⁽¹¹⁾ parengti išsamią ES energetikos išorės strategiją ir veiksmingas priemones jai įgyvendinti. Žiūrėdamas toliau į ateitį, Komitetas nurodė du galimus ES tarptautinių santykių energetikos srityje ramsčius – energijos tiekimo saugumą ir klimato politiką. Komitetas pabrėžė Trečiojo energetikos dokumentų rinkinio svarbą mažinant ES priklausomybę nuo išorės tiekėjų, tačiau taip pat pažymėjo, kad ir trečiasis šalis reikia skatinti tausiai gaminti ir vartoti energiją. Buvo pabrėžta, kad energetikos politika tvirtai susijusi su atitinkama prekybos politika ir kad šalys partnerės privalo laikytis tokių rinkos taisyklių kaip abipusisškumas, vienodų sąlygų taikymas, skaidrumas, investicijų apsauga bei įstatymo viršenybės ir žmogaus teisių paisymas. Kadangi tarptautiniuose disputuose energetikos klausimui skiriama vis daugiau dėmesio, dar kartą pabrėžiame, kad būtina derinti valstybių narių nacionalinius interesus ir bendrą Europos poziciją.

3.3 Komitetas taip pat yra pabrėžęs⁽¹²⁾, kad atsinaujinančioios energijos vartojimo ir energijos išteklių diversifikavimo skatinimas negali būti vykdomas atskirai nuo Europos išorės

veiksmų, ypač Europos ir Viduržemio jūros regione. Norint vykdyti ES kovos su klimato kaita politiką, reikia laipsniškai panaikinti šalyse partnerėse teikiamas žalingas subsidijas išskatiniams energijos ištekliams, didinti atsinaujinančiųjų išteklių energetikos srityje vykdomų mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros projektų finansavimą ir skatinti prekybą energiją tausojančiomis prekėmis ir paslaugomis.

4. Pilietinės visuomenės vaidmuo

4.1 2011 m. sukilimus Arabų šalyse sukėlusios nesėkmės dar kartą patvirtino, kad pilietinė visuomenė atlieka itin svarbų vaidmenį perėjimo prie demokratijos, konstitucinių reformų vykdymo ir institucijų stiprinimo srityje. Norint užtikrinti skaidrius ir įtraukius sprendimų priėmimo procesus ir visuomenės pritarimą, būtina visapusiškai atsižvelgti į pilietinės visuomenės ir, visų pirma, socialinių partnerių veiklą ir čia, ir Rytų partnerystės šalyse⁽¹³⁾. Komitetas itin apgailestauja, kad nei pasiūlyme, nei komunikate nenumatytas pilietinės visuomenės įtraukimo mechanizmas, nepaisant to, kad socialiniams partneriams teks svarbus vaidmuo šioje srityje ir labai reikės jų patarimų, kai iškilis problemų, ir nepaisant to, kad komunikate konkrečiai minimi „bendri sektoriaus inicijuojami projektai“⁽¹⁴⁾. Tačiau nuoširdžiai džiaugiamės, kad Komitetas galiausiai buvo įtrauktas į Rytų partnerystės teminės platformos energetikos srityje darbą, ypač atsižvelgiant į tai, kad kitose trijose platformose jau nusistovėjusi praktika į susitikimus kviešti pilietinę visuomenę.

4.2 Be to, kuriami arba netrukus bus pradėti kurti oficialūs neseniai sudarytų ES laisvosios prekybos susitarimų, visų pirma su Pietų Korėja, vykdymo stebėsenos mechanizmai, o Rytų partnerystei stebėti įkurtas ir aktyviai veikia ir pilietinės visuomenės forumas. Energetikos klausimais pilietinės visuomenės balsas ne mažiau svarbus. Turi būti išklausomi patys vartotojai, nes būtent jiems dažnai tenka neproporcingai didelė rinkos nepakankamumo padarinių našta, visų pirma siekiant didesnio skaidrumo, didesnės įtakos ir visuomenės švietimo.

5. Platesni strateginiai sumetimai

5.1 EESRK visiškai palaiko Komisijos ketinimą imtis iniciatyvos kuriant išsamią ir koordinuotą ES energetikos išorės strategiją ir kreipiasi į valstybes nares prašydamas palaikyti ją solidarumo ir abipusio pasitikėjimo dvasia.

5.2 EESRK mano, kad solidarumas yra kertinis bendros ES energetikos politikos akmuo, nes būtina padėti toms valstybėms narėms, kurių derybinė galia yra per maža, kad jos galėtų užsitikrinti energijos tiekimą teisingomis ir tvariomis kainomis.

⁽⁹⁾ Aiškinamasis raštas (COM(2011) 540 galutinis, 1 skyrius).

⁽¹⁰⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 15–21.

⁽¹¹⁾ OL C 182, 2009 8 4, p. 8–12.

⁽¹²⁾ OL C 376, 2011 12 22, p. 1.

⁽¹³⁾ Ukraina, Moldova, Gruzija, Armėnija, Azerbaidžanas ir Baltarusija.

⁽¹⁴⁾ 1.3 skyrius, p. 7.

5.3 Pripažįstama, kad ES, kurioje taikomi vieni aukščiausių rinkos skaidrumo ir reguliavimo standartų pasaulyje, yra ne tik viena didžiausių energijos vartotojų, bet ir viena didžiausių technologijų tiekėjų.

5.4 Atkreipiamė dėmesį į komunikate pateiktus skaičius ⁽¹⁵⁾, kad iš Rusijos, Norvegijos ir Alžyro ES importuoja apie 85 proc. gamtinių dujų ir beveik 50 proc. žalios naftos (iš OPEC šalių importuojama apie 36 proc. žalios naftos). Rusija yra ir didžiausia anglies ir urano tiekėja ES.

5.5 Be žaliavų tiekimo užsitikrinimo, tarp kitų svarbiausių klausimų, apie kuriuos ES turėtų strategiškai pamąstyti, yra energijos tiekimo užsitikrinimas, nes per kitus 20 metų visame pasaulyje smarkiai išaugs energijos poreikis. Mes už tai, kad su didžiausiais pasaulinės energijos rinkos veikėjais (tiekėjais, tranzito šalimis ar tokiais pat vartotojais, kaip mes) būtų užmezgama strateginė partnerystė ir su jais būtų bendradarbiaujama siekiant didinti mažai anglies dvideginio į atmosferą išmetančių technologijų pelningumą ir naudojimą ir kartu didinti energijos vartojimo efektyvumą bei energijos atnaujinimą, taip pat daugiau dėmesio ⁽¹⁶⁾ skirti tiekimo saugumui. Ypač tikimės, kad galiausiai bus pasirašytas susitarimas su Ukraina, kuriame turėtų būti nuostatos dėl nenutrūkstamo tiekimo užtikrinimo, kainų ir kitų svarbiausių klausimų.

5.6 Tai itin svarbu būsimai ES prekybos politikai, tačiau sveikintina, kad komunikate minimas stipresnis ryšys tarp energetikos ir kitų sričių politikos – ES vystymosi, plėtros, investicijų ir platesnių tarptautinių santykių srityse. Pagrindinis Lisabonos sutarties siekis ir buvo labiau suderinti šių įvairių ES politikos sričių valdymą. Labai svarbu, kad dabar ir ES energetikos politika būtų visiškai suderinta su šiomis politikos sritimis, ypač su tvariu ekonominiu ir socialiniu vystymusi besivystančiose šalyse.

5.7 Tikimės, kad pagrindiniai mūsų partneriai Energijos bendrijoje stengsis vadovautis ES energijos vidaus rinkos taisyklėmis ir jų laikytis. Esame susirūpinę praėjusį kovo mėn. Komisijos pateiktu kritišku šios Bendrijos pasiekimų vertinimu ⁽¹⁷⁾.

Vis dar nepanaikintas didžiulis atotrūkis tarp Bendrijos narių politinio įsipareigojimo įgyvendinti Bendrijos *acquis* ir faktinio įgyvendinimo, o Komisija jas kritikuoja dar ir už tai, kad toliau taiko pasenusius rinkos modelius, kurie trukdo investicijoms ir iškreipia konkurenciją, nes visuomeniniams tiekėjams per reguliuojamas kainas ir toliau suteikiamas pranašumas. Todėl klausiamo, kokios priemonės labiausiai tiktų ES santykiams su tolimesniais partneriais tvarkyti ir ar nereiktų nuo tiekėjo–pirkėjo santykio pereiti prie didesnės energetikos rinkų konvergencijos.

5.8 Kadangi Rusija šiuo metu yra didžiausia ES energijos tiekėja, Komitetas ragina Komisiją toliau stengtis sudaryti naują ES ir Rusijos susitarimą, kuriame turi būti ir išsamus susitarimas dėl energijos. Rusijai ES lygiai taip pat svarbi dėl savo didelės rinkos. Toks susitarimas būtų didžiulis žingsnis pirmyn ir naujas etapas einant link bendrų ES veiksmų energetikos išorės santykių srityje.

5.8.1 Derybose dėl tokio susitarimo ypatingas dėmesys turi būti skiriamas išskirtinei trijų Baltijos šalių padėčiai – jų energetikos tinklai suderinti su Rusijos, o ne su ES sistema, todėl šių trijų šalių energetikos sistemų stabilumas ir dažnio reguliavimas priklauso tik nuo Rusijos.

5.9 Alžyras, Libija ir visas Europos ir Viduržemio jūros regionas taip pat lieka labai svarbus išorės bendradarbiavimui energetikos srityje.

5.10 Galiausiai, Komitetas pripažino, kad Vidurinė Azija ⁽¹⁸⁾ „turi daug potencialių energijos atsargų, kurios galėtų tapti papildomais (bet ne alternatyviais) Europos energijos šaltiniais“, ir paragino nustatant, kiek tokie ryšiai gali būti perspektyvūs, remtis praktiniais ir ekonominiais kriterijais bei pabrėžė, kad ES, plėtodama ryšius su šiuo regionu, „turi remtis glaudžiais ir abipusiais ryšiais su Rusija, Kinija ir Turkija“. Itin svarbi yra Kinija, nes tai dar viena didelė energijos vartotoja, todėl labai svarbu ypatingą dėmesį skirti glaudžiam bendradarbiavimui su ja su energija, technologijomis ir klimato kaita susijusiais klausimais.

2012 m. sausio 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽¹⁵⁾ COM(2011) 539 galutinis, p. 9 (20 išnaša).

⁽¹⁶⁾ OL C 318, 2011 10 29, p. 150–154.

⁽¹⁷⁾ COM(2011) 105 galutinis.

⁽¹⁸⁾ OL C 248, 2011 8 25, p. 49–54.